

Γιατί το ζήτημα της εθνικότητας των αγ. Κυρίλλου και Μεθοδίου είναι δευτερεύον

[Ορθοδοξία / Εκκλησιαστική Ιστορία](#)

[Πάυλος Γεωργίου, Πληροφορικός](#)

Μεγάλος θόρυβος δημιουργήθηκε πριν λίγο καιρό, από τις ερμηνείες που πολλά εγχώρια και ξένα Μ.Μ.Ε. έδωσαν στις δηλώσεις του Ρώσου προέδρου Βλ. Πούτιν για τους αγ. Κύριλλο και Μεθόδιο. Με την αφορμή αυτή και διαπιστώνοντας πως όλα σχεδόν τα ρεπορτάζ επικεντρώθηκαν στην εθνικότητα των δύο Αγίων, αναρωτιέμαι μήπως πρέπει να επανεξεταστεί τί από τον βίο και την πολιτεία των Φωτιστών των Σλάβων είναι ιδιαίτερα σημαντικό και αξίζει να προβάλλεται και τί είναι δευτερεύον;

Το φαινόμενο των αγ. Κυρίλλου και Μεθοδίου και το ιεραποστολικό τους έργο, έχει κοινά στοιχεία με την προσωπικότητα του αποστόλου Παύλου και τις αποστολικές του περιουσίες. Όπως εκείνος υπεραμύνθηκε των δικαιωμάτων του ως Ρωμαίος πολίτης και αφιέρωσε τη ζωή του στη διδασκαλία των Εθνών, αν και Εβραίος στην καταγωγή, έτσι και οι δύο ατάδελφοι, αρχικά δραστηριοποιήθηκαν ως αξιωματούχοι του ανατ. Ρωμαϊκού κράτους, δεν έκρυσαν ποτέ την καταγωγή

τους -αντιθέτως την προέβαλαν όποτε χρειάστηκε- και τελικά αφιέρωσαν τη ζωή τους στο φωτισμό των Σλάβων. Οι συσχετισμοί και οι επιρροές είναι προφανείς και το έργο τους - ως προς την έκταση της διαδόσεως του Ευαγγελίου, τουλάχιστον - συγκρίσιμο.

Για το ζήτημα της εθνικότητας, το σύνολο σχεδόν των σλαβολόγων, Ελλήνων και ξένων (συμπεριλαμβανομένων και των σλαβικής καταγωγής), δεν αμφισβητεί την ελληνική καταγωγή τους. Στην Επιστημονική Ημερίδα[1] για τους Αγ. Κύριλλο και Μεθόδιο στο Ολυμπιακό Χωριό (3 Μαΐου 2014), ο καθηγητής Μιχ. Τρίτος στην ανακοίνωσή του[2] για το ζήτημα της εθνικότητας των Αγίων, αναφέρθηκε σε κορυφαίους διεθνώς επιστήμονες και στα επιχειρήματά τους, που δεν αφήνουν περιθώρια αμφιβολίας. Και επειδή η εθνική καταγωγή των Αγίων δεν

προβλημάτισε ποτέ σοβαρά τους ειδικούς ερευνητές, το άχαρο έργο για την «απόδειξη» της μη ελληνικής καταγωγής, κατά καιρούς ανέλαβαν πρόσωπα που είτε διακατέχονταν από ιδεοληψίες, είτε υπηρετούσαν πολιτικές, θρησκευτικές, ακόμη και «επιστημονικές» σκοπιμότητες. Εκτός του καθηγ. Μιχ. Τρίτου, για το ζήτημα της εθνικότητας έχουν αποφανθεί επίσης, σε συγγράμματά τους, και οι καθηγητές Δημ. Γόνης[3], Αντ.-Αιμ. Ταχιάος[4],[5],[6],[7] και Κων. Νιχωρίτης[8],[9], που και αυτοί συμμετείχαν, μεταξύ άλλων, στην Επιστημονική Ημερίδα του Ολυμπιακού Χωριού.

Είναι γεγονός ότι υπάρχει έλλειψη βασικών πηγών πληροφόρησης για τους αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, που θα φώτιζαν περισσότερο και ασφαλέστερα διάφορες πτυχές του έργου τους. Μοναδική βασική πηγή τα δύο παλαιοσλαβικά κείμενα των βίων τους, που αν και αγιολογικού χαρακτήρα δίνουν πολύτιμες ιστορικές μαρτυρίες για τους δύο Αγίους. Υπάρχει έλλειψη και σε σλαβικές πηγές, ως ένα βαθμό δικαιολογημένη, κυρίως όμως έλλειψη αναφορών από τους βυζαντινούς χρονογράφους. Αυτή η σιγή των βυζαντινών πηγών, που είναι ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί τους ερευνητές, δίνει δυστυχώς τις όποιες λαβές αμφισβήτησης. Κατά τον καθηγ. Κων. Νιχωρίτη η έλλειψη άμεσων μαρτυριών της αγιότητάς τους στον ελλαδικό χώρο, δηλ. ο τάφος, τα λείψανα και οι εικόνες τους, δικαιολογεί τη σιγή των βυζαντινών πηγών[10]. Αυτός, ασφαλώς, είναι ένας πολύ βασικός λόγος. Επιπροσθέτως, έχω την εντύπωση πως επειδή με την καθοδήγηση των Αγίων και τη λήψη της αποφάσεως για την αποστολή τους στη Μ. Μοραβία και όχι μόνο είναι άρρηκτα συνδεδεμένος ο Μ. Φώτιος, οι πολυάριθμοι θρησκευτικοί, πολιτικοί και ιδεολογικοί του αντίπαλοι διαχρονικά, «φροντίζοντας» να αποσιωπηθεί το δικό του έργο αποσιώπησαν και το έργο των Φωτιστών των Σλάβων[11]. Ο καθηγ. Βλ. Φειδάς αναφέρει πως η διεθνής έρευνα δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα και δεν έχει επισημάνει την ύπαρξη ενιαίου άξονα στο κήρυγμα της βυζαντινής ιεραποστολής[12]. Όταν αυτό συμβεί, είναι βέβαιο ότι εκτός των άλλων θα «ανακαλυφθεί» και ο ρόλος που διεδραμάτισε ο Μ. Φώτιος. Ευτυχώς ωστόσο, από επιστήμονες όπως ο Fr. Dvornik[13], ο Paul Lemerle[14] κ.ά. δεν έχει διαφύγει το μέγεθος και η ποιότητα της συμβολής του Φωτίου.

Η αναγνώριση της προσφοράς των δύο Αγίων και η διάδοση της τιμής τους στον σλαβικό κόσμο, έγινε σε διαφορετικές χρονικές περιόδους για κάθε λαό και υπό διάφορες πολιτικές και θρησκευτικές συγκυρίες. Επίσης, σε κάποιες περιοχές υπήρξαν χρονικά διαστήματα κατά τα οποία η τιμή των Αγίων ατόνησε ή λησμονήθηκε προσωρινά, για διάφορους λόγους. Στη Βυζαντινή αυτοκρατορία, η ιεραποστολική δραστηριότητα των δύο Αγίων δεν δημιούργησε ποτέ ιδιαίτερη αίσθηση. Αλλά και σήμερα στην Ελλάδα, τώρα που το θρησκευτικό και εκπολιτιστικό τους έργο, εκ του αποτελέσματος πλέον, έχει αναγνωρισθεί σε όλη

του την τεράστια και κοσμοϊστορικής σημασίας έκταση, μόλις πρόσφατα ανακαλύψαμε την ύπαρξή τους και «εκτιμήσαμε» την εθνική τους προέλευση.

Η γενέτειρά τους Θεσσαλονίκη, η τοπική Εκκλησία και άνθρωποι των επιστημών και του πολιτισμού, που δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο στα πανεπιστήμια της συμπρωτεύουσας, ήταν αυτοί που φρόντισαν από τα μέσα του προηγούμενου αιώνα για τον «επαναπατρισμό» των Θεσσαλονικέων Αγίων και εξακολουθούν να ασχολούνται σοβαρά με την προβολή του έργου τους. Μόλις το 1985 θεμελιώθηκε ο περικαλής ναός, προς τιμήν τους, κοντά στην παραλιακή λεωφόρο, ενώ αυτή την εποχή χτίζεται και άλλος στο συνοικισμό του Ευόσμου. Η Θεσσαλονίκη εύλογα, λόγω της εντοπιότητας των Αγίων και της έντονης δραστηριότητας, που έχει αναπτυχθεί εκεί, πρωτοστατεί στην ανάδειξη της προσωπικότητας και του μεγαλειώδους έργου των Αγίων. Δεκάδες αξιόλογα επιστημονικά συγγράμματα, Διεθνή Συνέδρια και η πλειονότητα των Ελλήνων Σλαβολόγων, έχουν ως κέντρο αναφοράς την Θεσσαλονίκη.

Στο Ολυμπιακό Χωριό της Αθήνας, έγινε η πρώτη, απ' όσο γνωρίζω, προσπάθεια μεταλαμπάδευσης του ενδιαφέροντος αυτού, εκτός της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Από την αρχική εγκατάσταση των 10.000 κατοίκων του, το 2006, τοποθετήθηκε και λειτουργεί ένα εκκλησάκι προς τιμήν των αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου. Το 2011 με Π.Δ. ιδρύθηκε ομώνυμη ενορία και το 2013 θεμελιώθηκε ο νέος μεγάλος ναός στο Ολυμπιακό Χωριό. Σήμερα, παρά την οικονομική κρίση, η ανέγερση, έστω μετ' εμποδίων, συνεχίζεται. Εκτός από την ανοικοδόμηση του ναού, οι κάτοικοι ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την διάδοση της τιμής των Αγίων και την ανάδειξη του κοσμοϊστορικού θρησκευτικού και πολιτισμικού τους έργου. Στο πλαίσιο αυτό, διοργάνωσαν στις 3 Μαΐου 2014 στο Ολυμπιακό Χωριό, Επιστημονική Ημερίδα με θέμα «Κύριλλος και Μεθόδιος: η συμβολή τους στη θρησκευτική και πολιτισμική διαμόρφωση της Ευρώπης ως παράγοντας ενότητας και συνεργασίας των λαών της», ενώ τον επόμενο χρόνο εξέδωσαν τόμο με τα Πρακτικά της Ημερίδας. Επίσης διοργανώνουν ομιλίες, προβολές και διαλέξεις για το ίδιο θέμα. Έστω και με μεγάλη καθυστέρηση, λοιπόν, κάτι βλέπουμε να κινείται στον ελλαδικό χώρο.

Το έργο των Αγίων, εκτός από τον ιεραποστολικό του χαρακτήρα, ήταν εμπνευσμένο από τον οικουμενικό ελληνικό πολιτισμό, ενώ σαφέστατα είχε και την πολιτική του διάσταση. Ασφαλώς το αίτημα ιεραποστολής που απηύθησαν οι Μοραβοί (νωρίτερα και άλλοι), και αντίστοιχα η απόφαση του αυτοκράτορα να ανταποκριθεί (ουσιαστικά ο ίδιος προκάλεσε το αίτημα), εντάσσονται στον πάγιο πολιτικό σχεδιασμό του Βυζαντίου, στον οποίο ενεργό ρόλο είχε και η Εκκλησία. Δεν είναι τυχαία η συμβολή του Φωτίου, τόσο ως Πατριάρχη όσο και ως πολιτικού

αξιωματούχου προηγουμένως. Και αν στο πρόσωπο του Φωτίου έχουμε την αποκορύφωση αυτής της επιτυχημένης συνεργασίας/συναλληλίας κράτους και Εκκλησίας, θυμίζουμε ότι αυτά δεν συνέβησαν μόνον επί Φωτίου· υπήρξαν και άλλοι πατριάρχες πριν και μετά απ' αυτόν που «πολιτεύτηκαν» ανάλογα. Στο ίδιο ακριβώς πνεύμα μνημένος και ο Κύριλλος, συνεπικουρούμενος από τον αδελφό του Μεθόδιο, που έμελλε να ολοκληρώσει μόνος το έργο που ξεκίνησαν, κατάφεραν και οι δύο κάτι τόσο μεγάλο, που και για τα σημερινά δεδομένα φαντάζει ακατόρθωτο.

Αποτιμώντας ένα τέτοιο έργο, λοιπόν, μας κάνει εντύπωση πως κανείς δημοσιογράφος και κανένα Μ.Μ.Ε. δεν σκέφτηκε ότι, χάριν της επικαιρότητας τουλάχιστον, θα ενδιέφερε το ελληνικό κοινό να μάθει ποιοι είναι αυτοί οι Άγιοι, που τα 2/3 των κατοίκων της Ευρώπης τους γνωρίζει καλά και τους τιμά δεόντως. Τί περισσότερο γνωρίζουν οι νεοέλληνες για τον Κύριλλο και τον Μεθόδιο, πέραν του ότι αποκαλούνται «φωτιστές των Σλάβων»;

Το ζήτημα της εθνικότητας των δύο Αγίων, που «πουλάει» στα Μ.Μ.Ε. περισσότερο, για εμάς είναι δευτερεύον. Γιατί ενώ η αμφισβήτηση είναι περίπου ανυπόστατη, μας λείπει κάτι σημαντικότερο: Η γνωριμία με τις προσωπικότητες των δύο Θεσσαλονικέων Αγίων και το έργο τους. Όσο κι αν φαίνεται οξύμωρο, τίποτα δεν είναι σημαντικό αν δεν έχουμε επίγνωση των λόγων που το καθιστούν σημαντικό. Διαφορετικά κινδυνεύουμε να μεταπέσουμε στις τάξεις των φανατικών οπαδών, που κινούνται μόνο από μισαλλοδοξία. Τέλος, η επίγνωση είναι αυτή που κινητοποιεί με τρόπο αλάνθαστο τα αντανεκλαστικά για την απόκρουση κάθε προσπάθειας σφετερισμού και αλλοίωσης της ιστορικής και επιστημονικής αλήθειας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

[1] Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας (Ολυμπιακό Χωριό 3/5/2014) «Κύριλλος και Μεθόδιος: η συμβολή τους στη θρησκευτική και πολιτισμική διαμόρφωση της Ευρώπης ως παράγοντας ενότητας και συνεργασίας των λαών της», Επιμέλεια Παύλου Μ. Γεωργίου, Ολυμπιακό Χωριό 2015: Ιερά Μητρόπολις Ιλίου, Αχαρνών & Πετρούπολεως.

[2] Μιχαήλ Τρίτου, «Το πρόβλημα της εθνικότητας των αγ. Κυρίλλου και Μεθοδίου», Πρακτικά Επιστ. Ημερίδας... (ό.π.), σσ. 41-47.

[3] Δημητρίου Γόνη, «Η καταγωγή του αγίου Κυρίλλου και η απάντησή του γι' αυτή στο δείπνο του Χαζάρου Χαγάνου», Ι.Μ.Θ., ΠΣ προς τιμήν και μνήμην των αγίων αυταδέλφων Κυρίλλου και Μεθοδίου των Θεσσαλονικέων Φωτιστών των Σλάβων, Θεσσαλονίκη 1986.

[4] Αντωνίου-Αιμιλίου Ν. Ταχιάου, Κύριλλος και Μεθόδιος. Οι αρχαιότερες βιογραφίες των Θεσσαλονικέων εκπολιτιστών των Σλάβων, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2008, σσ. 11, 13, 58, 76, 93-94, 116, 147, 155,

165, 195, 216-217, 236, 249.

[5] Αντωνίου-Αιμιλίου Ν. Ταχιάου, Η ζωή και το έργο των Κυρίλλου και Μεθοδίου. Το βυζαντινό πολιτιστικό κληροδότημα προς τους Σλάβους, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2009, σσ. 28-29, 122-124, 132, 208-209.

[6] Αντωνίου-Αιμιλίου Ν. Ταχιάου, Κύριλλος και Μεθόδιος οι εκ Θεσσαλονίκης. Η βυζαντινή παιδεία στους Σλάβους, ΡΕΚΟΣ, Θεσσαλονίκη, χ.χ., σσ. 32, 52, 67, 112, 114, 120-123, 126, 132, 136, 214.

[7] Αντωνίου-Αιμιλίου Ν. Ταχιάου, Η Θεσσαλονίκη και ο κόσμος των Σλάβων, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2013, σσ. 51-52.

[8] Κωνσταντίνου Γ. Νιχωρίτη, Οι άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος, Εκδ. Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2013, σσ. 24-25, 63-64, 145, 169.

[9] Κωνσταντίνου Γ. Νιχωρίτη, Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού των Σλαβικών λαών, Εκδ. OSTRACON, Θεσσαλονίκη 2015, σσ. 21-22, 371-372.

[10] Κωνσταντίνου Γ. Νιχωρίτη, ό.π., σ. 281.

[11] Πάυλου Γεωργίου, «Ο πατριάρχης Φώτιος ως «σημείον αντιλεγόμενον» της βυζαντινής ιεραποστολής», Πρακτικά Επιστ. Ημερίδας... (μ.ε.), σσ. 185-188.

[12] Βλασίου Ι. Φειδά, Εκκλησιαστική Ιστορία, τόμ. Β΄, Β΄ έκδ., Αθήναι 1998, σσ. 19-20. (Γενικότερα για το κήρυγμα και τη μέθοδο δράσης της βυζαντινής ιεραποστολής βλ. σσ. 18-40.)

[13] Fr. Dvornik, The Photian Schism. History and legend, Cambridge, University Press, 1948.

[14] Paul Lemerle, Ο πρώτος βυζαντινός ουμανισμός, μετάφραση Μαρίας Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Εκδ. Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, δ΄ ανατύπωση, Αθήνα 2010, σσ. 154-155.

<http://bit.ly/2uuop8W>